

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

ČESKÁ
ŠKOLNÍ
INSPEKCE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PISA 2009

Koncepční rámec čtenářské gramotnosti

Tato kapitola pojednává o koncepčním rámci, který je základem testování čtenářské gramotnosti žáků v rámci šetření PISA 2009. Představuje definici čtenářské gramotnosti pro účely šetření PISA a kromě rozboru prvků, které se v průběhu předchozích cyklů šetření nezměnily, uvádí i novou součást testování: čtení a porozumění textům v elektronické podobě. Dále popisuje, jak v rámci PISA probíhá hodnocení a analýza úloh zaměřených na porozumění elektronickému textu, a také způsob, jakým žáci s texty pracují a jak reagují na formátové zpracování úloh. Kapitola je průběžně doplněna ukázkami úloh zaměřených na porozumění tištěnému a elektronickému textu, které blíže ilustrují způsob, jakým jsou dovednosti žáků měřeny. Závěrečná část kapitoly pojednává o čtenářské angažovanosti a metakognici a zaměřuje se na motivační a behaviorální složky čtenářské gramotnosti.

Úvod

NÁVAZNOST A ZMĚNY V KONCEPCI ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Čtenářská gramotnost byla hlavní zkoumanou oblastí v prvním cyklu šetření PISA v roce 2000 (tj. PISA 2000). Ve čtvrtém cyklu šetření PISA (PISA 2009) je hlavním předmětem zájmu již podruhé. Proto je zapotřebí provést důkladnou revizi jejího koncepčního rámce a vytvořit nové testové nástroje k jejímu hodnocení.

Původní koncepční rámec pro šetření čtenářské gramotnosti v rámci projektu PISA byl vypracován pro šetření PISA 2000, tedy pro cyklus šetření realizovaný v letech 1998 – 2001. Vznikl na základě úzké spolupráce odborníků na čtenářskou gramotnost, kteří byli vybráni zúčastněnými zeměmi, a členů expertních skupin pro PISA 2000. K definici čtenářské gramotnosti částečně využili poznatky z Mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti realizovaného Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání v roce 1992 (IEA Reading Literacy Study, 1992) a z Mezinárodního výzkumu funkční gramotnosti dospělých (International Adult Literacy Survey, IALS), realizovaného v letech 1994, 1997, 1998. Definice zejména odráží důraz, jaký je v šetření IALS kladen na význam čtenářských dovedností pro aktivní účast ve společnosti. Dále rovněž přihlíží ke stále aktuálním teoriím, které zdůrazňují interaktivní povahu čtení (Dechant, 1991; McCormick, 1988; Rumelhart, 1985), k modelům pro porozumění mluvenému projevu (Graesser, Millis, & Zwaan, 1997; Kintsch, 1998) a k teoriím o výkonnosti při řešení úloh z oblasti čtenářské gramotnosti (Kirsch, 2001; Kirsch & Mosenthal, 1990).

Mnohé z toho, co je obsahem koncepčního rámce pro šetření PISA 2000, je též obsaženo v koncepčním rámci pro šetření PISA 2009, neboť jedním z hlavních cílů šetření PISA je získávat a podávat informace o vývojových tendencích ve výkonech žáků v oblasti čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Koncepční rámce pro oblasti šetřené v rámci PISA by však měly být též stále se vyvíjejícími dokumenty, které budou průběžně zohledňovat a přebírat novinky z oblasti teorie i praxe. Do značné míry tedy zaznamenávají vývoj a odráží rozvoj našeho poznání o povaze čtenářské gramotnosti a změny ve světě.